

Грабіжники банку і рибка

ЗАУВАГА

Особисті дані людей і родин, про яких тут ідеться, змінено, щоб їх неможливо було ідентифікувати. Навіть сам Шерлок Голмс не зможе визначити героїв цих розповідей.

Однак Сміливий Миш міг би, напевне, розшукати ці сім'ї, але він — лише персонаж мультика, тому ніхто йому не йнятиме віри. Моя порада: якщо Сміливий Миш заявиться до вашого дому та почне ставити особисті запитання, насипте йому трохи щурячої отрути.

Ще нікого не посадили за вбивство персонажа мультика.

Поведінка підлітків чимось схожа на пограбування банку. У когось дитинство відходить повільно та чемно: пише свої делікатні вимоги на складеному папірці та майже безшумно передає їх у руки касиру. В інших — ніби вантажівка пробиває стіну, видирає всі плюшеві ознаки дитинства і лишає по собі задимлені руїни та заяви на страхове відшкодування.

А в декого це відбувається дуже професійно, бо всі розуміють, що інша сторона просто виконує свою роботу. Батьки мусять виховувати, а підлітки — бунтувати, як банківські грабіжники мусять грабувати, а копи — ловити їх. Тоді немає обурення, тяжких емоцій чи невдоволення. Іноді, буває, виють сирени, сторони перестрілюються, копи відгороджують місце злочину. У таких ситуаціях зрозуміло, що полонених не беруть, у живих не залишають. Усе, що ви можете, — це опустити голову та молитися, щоб вибратися звідси живими.

Ця книжка про те, як вибратися живими.

Правду кажучи, писати її було значно важче, ніж книжку «Перш ніж ваша дитина зведе вас із розуму». Переважно через те, що батьки малих дітей зазвичай мають однакові запити: щоб Івасик поїв овочів, покакав у горщик, слухався дорослих і вчасно засинав. Батьки і матері, яким це все вдасться, будуть більш щасливі.

А от з підлітками важче, бо батьківські проблеми з ними — *нереально* різноманітні.

Я почав цю книжку зі складання списку проблем, які бачив у різних сім'ях. Це був довгий перелік. Я подумав, що буде простіше запитати самих батьків, тож зробив сторінку на своєму сайті з проханням присилати мені на електронну пошту теми, які варто висвітлити в такій книжці.

Мені прийшла купа листів. Я швидко зрозумів, що *дуже багато* людей не розуміють, що відбувається з їхніми дітьми.

А ще я зрозумів, що перед батьками та матерями постає *надзвичайно багато* проблем: від банальної грубості 13-річних хлопчаків до вагітних 15-річок з нарко- та алкозалежністю та 14-річок, які постановили собі довести до сказу кожну живу істоту на планеті. За якийсь час список став до всирачки довгим. Єдиний спосіб охопити все це в одній книжці — написати фоліант, як у Толкіна, але я не хотів цього робити, хоча назва «Володар гівнюків» звучить привабливо. Проблеми назбирувалися швидше, ніж я встигав записувати, зокрема тому, що підлітки мають суперздібність створювати унікальні халепи своїм батькам і матерям.

Не звинувачуйте їх: це їхня робота.

Мене спантеличило, що після багатьох років праці з дітьми та їхніми проблемами я не міг намацати спосіб написати про це. Я знав, *що* хочу сказати, але чомусь мені не вдавалося придумати, *як* зробити це з користю для батьків.

Тож я взявся до блокнота, бо ж на роздуми потрібен час.

Намалював кілька кривульок.

Випив кави.

Подивився телевізор, випив ще одну каву та ще трохи помалював.

Перевірив пошту.

Зайшов у ютуб і передивився всі відео Едді Іззарда, Біллі Конноллі та Flight of the Concorde, які зміг знайти. Смішно, але безрезультатно.

Задумався, чи не покосити газон, але вирішив проти того, знову перевіряв пошту і випив ще трохи кави.

І думав, думав, думав.

Нарешті зрозумів: проблема в тому, що я намагаюся дати голоним рибу, а не навчити їх рибалити. Навіть якби я не спав

ночами та працював цілими днями, мені забракло б часу описати проблеми найрізноманітніших форм і смаків, які виникають між батьками та їхніми підлітками.

Кожна ситуація — нова. Ніхто ще не виховував ваших дітей; ба навіть ви, які виховували своїх дітей, ще не стикалися з проблемами, які вони підсунуть вам сьогодні. Вам не треба знати, як впоратися з тим, що вже сталося: вам потрібно дізнатися, що робити з абсолютно непередбачуваними подіями, які чекають за рогом.

Саме тому ця книжка — не риба, бо риба — це разова акція. Риба у прямому та переносному значенні дуже швидко псується. Зробили рибний пиріг — і все, варіантів більше немає. Наступного разу, коли зголоднієте, на полиці буде безнадійно порожньо. Я знав, що мушу написати щось, що допоможе батькам і матерям, коли вони постануть перед проблемами, які ні мені, ні їм і не снилися.

Саме тоді я вирішив: не даватиму рибу; краще розкажу людям усе, що знаю про ловлю найрізноманітніших видів у всіх можливих водах.

Після цього *бухкання у воду* — а точніше, *плюскання* — я подумав ще трохи про те, що ж я роблю, коли працюю із сім'єю. Я ж не маю на полиці енциклопедії психологічних розв'язків усіх ситуацій на світі. І не можу вислизнути з кабінету, щоб підчитати, що робити із 16-річним хлопцем, який хоче кинути школу та стати професійним музикантом, хоча не вміє грати на гітарі, а замість хоча б узятися до неї, смалить коноплі та рубиться у відеоігри.

Я не можу розгорнути алфавітний покажчик та прочитати, що робити, коли 14-річна дівчина вирішує, що найкращий спосіб здобути особисту свободу — завагітніти від незнайомця, якого можна знайти, якщо висковзнути крізь вікно о другій ночі та валандатися вулицями міста. Адже якщо в неї буде дитина, то вона заживе своїм життям і дорослі будуть *змушені* дати їй спокій. Я не жартую: я зустрів більше дівчат, ніж ви можете уявити, які склали собі саме такий план.

Щоразу, коли до мене приходять нова сім'я, я стикаюся з унікальною ситуацією. Звісно, можна відстежити певні тенденції, але їхніх варіацій більше, ніж зірок у небі.

І ніхто не має енциклопедії розв'язків.

Тому натомість я намагаюся зрозуміти ситуацію за допомогою перевірених і надійних залізобетонних структур, які тримаю в голові (вони мусять бути залізобетонними, щоб витримати нападки підліткової ірраціональності), а тоді застосовую кілька базових принципів для пошуку практичного й простого плану.

Якщо він не працює, я повторюю процес і придумую новий план.

Хай би із чим я стикався, хай би якою складною була проблема, на перший погляд, хай би якою безнадійною видавалася ситуація, я завжди роблю те саме: залізобетонні структури, базові принципи та прості плани.

Тож я подумав так: найкраще, що я можу зробити, — це поділитися з вами ними всіма, щоб і ви могли їх застосовувати. Тож вас не здивує, що ця книжка розділена на п'ять частин:

I. Залізобетонні структури

Це — ази, які потрібно знати, щоб розуміти поведінку підлітків і мотиви їхніх дивацьких учинків.

II. Базові принципи

Десять базових принципів, які допоможуть успішно пережити підлітковий вік ваших дітей.

III. Прості плани

Дуже простий процес у три кроки, який підкаже, що робити наступного разу, коли ви гадки не матимете, що робити.

IV. Зводимо все до купи

Приклади із життя: як батьки застосовують стратегії та принципи, про які я говорю, щоб повернути собі контроль над ситуацією.

V. Кінець світу

Із чумою, вампірами та лютою битвою. Більше про це — потім.

Як я пересвідчився, коли йдеться про підлітків, їхні проблеми не впливають по черзі з-за горизонту, а вивалюються сплутаним клубком і тягнуть одна одну. Якщо батьки розповідають, що є проблема з наркотиками, то неминуче з'ясується, що труднощів там ціла копиця. Ви самі це побачите в передостанньому розділі книжки, «Зводимо все до купи». Проблеми нечасто обмежуються *тільки* наркотиками, сексом чи школою — там ціле кубло найрізноманітнішого добра.

Саме тому ця книжка про те, що *робити*, коли ви не знаєте, що робити. Не існує готових рішень для кожного та кожної з нас, але якби мені довелося сісти з вашою сім'єю до розмови, я використав би ті самі ази, принципи та прості плани, щоб придумати, як вам допомогти. Байдуже, про що йдеться: син смалить траву, краде авто або те й інше; донька грубіянить, чекає дитину чи все разом — стратегії, про які ми поговоримо, допоможуть вам зрозуміти, що відбувається з дітьми і чим можете допомогти ви.

Тобто ця книжка насамперед про те, що *робити*.

Структура перша

Урок ампутації

Усі хороші генерали знають, що для перемоги на полі бою треба зайняти командну висоту: щоб бачити, що відбувається, і приймати правильні рішення.

Процес виховання підлітків дуже схожий. Вам треба бачити всю картину, навіть якщо ви потрапили під обстріл. *Особливо* якщо потрапили під обстріл.

На полі бою виховання дітей у командній висоті важливо не те, де ви *станете*, а як ви до всього цього *ставитиметеся*.

Як я пересвідчився, ставлення батьків до процесу виховання визначає все. Тому в цьому розділі я дам важливу інформацію — залізобетонні структури для розуміння того, що відбувається з вашими дітьми й чому вони чинять так, як чинять.

А коли ви збагнете їхні мотиви, ситуація загалом проясниться. Якщо точніше, ви зрозумієте, чому деякі їхні вчинки безглузді та чому це нормально.

Правду кажучи, у підлітків вавка в голові. Звучить жорстоко, я знаю, але це тому, що правда іноді коле очі. Вони можуть чимось нагадувати нормальних людей, але це не означає, що вони ними є.

Бо вони не є.

Тож якщо розібратися з усіма тими дивними штуками, які відбуваються в їхніх тілах і мізках, ця вся історія відчутно спроститься.

Кілька років тому я повернувся додому, вигулявши собаку, і з'ясував, що мій молодший син, тоді ще малюк, розпався на дві частини. Більша частина трималася навдивовижно спокійно, а от менша — у вигляді кінчика лівого підмізинного пальця — лежала на маленькій закривавленій серветці. Малий хвацько запхав пальчик між одвірком і дверима, а старший син їх зачинив. Про решту подбала фізика.

Собака втішився, бо міг злизати величеньку калюжу крові на підлозі. Моя теща — в усьому іншому чудова жінка, але, на жаль, остання людина, яку хочеться мати поруч, коли хтось щось собі відтяв, — зелена лежала на дивані. Дружина тримала нашого малюка, чия ручка була обмотана закривавленими бинтами, а його нажаханий брат нарізав кола по хаті. Він, благословенний надмірною совістю, переживав, що вбив свого молодшого братика. Мій тесть, який недавно вийшов на пенсію після років роботи анестезіологом, тримав ситуацію, так би мовити, у руках. Хороша новина для нього полягала в тому, що завдяки цьому випадку він зможе побачитися зі своїми колегами в лікарні, тож не все так погано.

Я коротко втішив кожного з присутніх, виволік щасливого пса з червоною мордою надвір, а тоді погнав у лікарню. З приймального покою нас провели в маленьку білу кімнату, де обізнані люди зняли пов'язку й оглянули понівечений пальчик.

— Тут досить чисто, — сказала педіатриня. — Упевнена, його можна пришити.